

Anne Kiiski

14.3.2024

68/04.01.01/2024

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työehtosopimuslain ja työriitojen sovittelusta annetun lain muuttamisesta sekä niihin liittyviksi laeiksi (HE 12/2024 vp)

KT:n lausunto

Yleiset huomiot esityksestä

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta pyytää kirjallista lausuntoa hallituksen esityksestä laeiksi työehtosopimuslain ja työriitojen sovittelusta annetun lain muuttamisesta sekä niihin liittyviksi laeiksi. Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa.

Esitys liittyy pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmaan

KT toteaa, että työrauhaa koskevaa lainsäädäntöä on uudistettava ja työtaisteluoikeutta on rajoitettava, koska lainsäädäntö ei riittävällä tavalla turvaa työrauhaa myötätunto- ja poliittisina työtaisteluina toteutettavissa työtaisteluissa.

Esityksen tavoitteena on vakaammat ja häiriöttömät työmarkkinat, jotka turvaavat yritysten tuottavuutta ja parempaa kilpailukykyä suhteessa keskeisiin kilpailijamaihin sekä edistävät ulkomaalaisten toimijoiden käsitystä Suomesta vakaana toiminta- ja investointiympäristönä. Tavoitteena on myös vähentää lainvastaisten työtaisteluiden määrää ja estää pitkistä työtaisteluista työnantajille ja kolmansille osapuolille aiheutuvia kohtuuttomia kustannuksia ja kohtuutonta haittaa sekä rajoittaa ja ennalta estää suhteettoman laajoja myötätuntotyötaisteluita.

KT kannattaa esitystä pääosin. Esitys ei kuitenkaan kaikilta osin täytä sille asetettuja tavoitteita, minkä vuoksi siihen tulisi tehdä joitakin muutoksia.

Tavoitteeksi olisi tullut selkeästi asettaa myös se, että myötätunto- ja poliittisilla työtaisteluilla ei saa vaarantaa yhteiskunnan toiminnan kannalta välttämättömien palvelujen ja toimintojen jatkumista sekä todeta, että kansalaisten henki, terveys ja turvallisuus on varmistettava kaikissa olosuhteissa. Valmistelun yhteydessä suoritetuissa asiantuntijakuulemisissa tuli selvästi esiin, että nimenomaan hengen, terveyden ja turvallisuuden varmistamiseksi työtaisteluoikeutta voidaan rajoittaa. Tämä ei näy lakiesityksessä.

Kansalaisten hengen, terveyden ja turvallisuuden vaarantumisen tulee lähtökohtaisesti johtaa siihen, että myötätunto- ja poliittinen työtaistelu on laitton. Tämä on selkeästi todettava lainsäädännössä ja sen perusteluissa. **Turvallisuuden osalta on erityistä syytä kiinnittää huomiota Suomen nykyiseen ja maailmanpoliittiseen turvallisuustilanteeseen,** joihin liittyen myös huoltovarmuus on turvattava

Anne Kiiski

14.3.2024

68/04.01.01/2024

kaikissa olosuhteissa. Myötätunto- tai poliittiset työtaistelut eivät saa uhata Suomen turvallisuutta.

Hallitusohjelman mukaisesti on ryhdyttävä pikaisesti valmistelemaan lainsäädäntöä, jolla turvataan potilasturvallisuus ja suojelutyön järjestäminen ristiriitatilanteissa. Eri-tyisesti kunta- ja hyvinvointialaan kohdistuvissa työtaisteluissa on voitu todeta, että suojelutyötä koskien on välttämätöntä saada pysyvää lainsäädäntöä.

Työehtosopimuslain muuttamisesta, 8 a § Myötätuntotyötaistelun rajoitukset

Edellä 8 §:ssä tarkoitetun työrauhavelvollisuuden vallitessa työtaistelua, jolla tuetaan toista työtaistelua (myötätuntotyötaistelu), ei saa toimeenpanna siten, että työnantajalle tai tämän sopimuskumppanille aiheutetaan suhteettomia vahingollisia seurauksia rajoittamalla työnantajan palvelu- tai tuotantotoimintaa: 1) laajemmin kuin on tarpeen pääriidan piiriin kuuluvaan työnantajaan kohdistuvan vaikutuksen aikaansaamiseksi; tai 2) ilman, että rajoittamisella olisi välitöntä vaikutusta pääriidan piirissä olevan työnantajan toimintaan. Työehtosopimukseen sidotun yhdistyksen on huolehdittava siitä, että sen alaiset yhdistykset, työnantajat ja työntekijät, joita sopimus koskee, välttävät 1 momentin vastaisia myötätuntotyötaisteluja.

Esityksen kirjoitustavassa on huomioitu työnantajalle tai tämän sopimuskumppanille aiheutetut suhteettoman vahingolliset seuraukset palvelu- tai tuotantotoimintaan. Julkisella sektorilla työtaisteluista aiheutuu vahinkoja kansalaisille ja asiakkaille, joilla on lakiin perustuva oikeus saada palveluita. Kansalaiset/asiakkaat eivät ole samalla tavoin sopimuskumppaneita, kuin yksityisellä sektorilla. **Laissa ja sen perusteluissa tulee selkeästi tuoda esiin, että sopimuskumppanille aiheutuvilla vahingoilla tarkoitetaan myös vahinkoja, jotka aiheutuvat kansalaisille ja asiakkaille, joilla on oikeus saada julkisia palveluita.**

Esityksen mukaan laittomuuden edellytyksenä on myös 1- ja 2- kohdan täyttyminen. **Myötätuntotyötaistelun tulisi olla laitonta jo sen perusteella, että työnantajalle tai tämän sopimuskumppanille taikka asiakkaalle aiheutetaan tai voi aiheutua suhteettomia vahingollisia seurauksia.**

Esityksen perusteluissa tulisi tuoda esiin, että suhteettomuusarvioinnissa olisi kiinnitettävä erityistä huomiota ulkopuolisille tahoille aiheutettuun haittaan ja vahinkoon. Jos muille kuin tuettavan työtaistelun työnantajaosapuolelle aiheutetaan vahinkoa tai haittaa, joka olisi ollut vältettävissä työtaistelun tarkemmalla kohdistamisella tuettavan työtaistelun työnantajaosapuoleen, myötätuntotyötaistelua olisi lähtökohtaisesti pidettävä suhteettomana.

Esityksessä tulisi lisäksi todeta selvästi, että myös tuettavan työtaistelun työnantajaosapuolelle voi työtaistelusta aiheutua niin suurta ja kohtuutonta vahinkoa, että myötätuntotyötaistelua on pidettävä suhteettomana.

Suhteettomuutta arvioitaessa tulisi kiinnittää huomiota paitsi taloudellisiin vahinkoihin myös muuhun haittaan, josta ei välttämättä aiheudu suurta välitöntä taloudellista vahinkoa. Esimerkiksi joukkoliikenteen pysäyttäminen voi aiheuttaa suurta haittaa isolle joukolle ihmisiä, mutta ei merkittäviä suoranaisia taloudellisia vahinkoja. Tällainen haitta pitäisi ottaa huomioon suhteellisuusarviossa.

Anne Kiiski

14.3.2024

68/04.01.01/2024

Lausuntokierroksella syksyllä 2023 olleessa esityksessä oli nimenomaisesti mainittu, että **"Myötätuntotyötaistelun toimeenpanijan on myötätuntotyötaistelun aikana turvattava yhteiskunnan toiminnan kannalta välttämättömien palvelujen ja toimintojen jatkuminen". Tämä kirjaus tulisi palauttaa lainkohtaan.** Esityksen perusteluissa on tuotava esiin, että yhteiskunnan kannalta välttämättömät turvattavat palvelut ja toiminnot olisivat sellaisia, joiden keskeytyminen vaarantaisi esimerkiksi koko väestön tai sen osan hengen tai terveyden taikka henkilökohtaisen turvallisuuden. On erityisen selvää, että hengen tai terveyden vaarantumisen pitää lähtökohtaisesti aina johtaa myötätuntotyötaistelun pitämiseen suhteettomana. Tämä tulisi laissa ja sen perusteluissa selkeästi tuoda esiin.

Esityksessä tulisi selkeästi todeta, että yhteiskunnan toimintojen ja kansalaisten kannalta kriittisten vähimmäispalveluiden turvaamisesta on aina neuvoteltava ennen myötätuntotyötaistelua.

Lainkohta sisältää valvontavelvollisuuden, mikä on välttämätöntä.

Työehtosopimuslain muuttamisesta, 8 b § Poliittisen päätöksentekoon kohdistuva työtaistelu

Poliittisella työtaistelulla tarkoitetaan työtaistelua, jonka tarkoituksena on vaikuttaa poliittiseen päätöksentekoon. Edellä 8 §:ssä tarkoitetun työrauhavelvollisuuden vallitessa työnseisauksena toimeenpantava poliittinen työtaistelu, ei saa jatkua enää sen jälkeen, kun on kulunut 24 tuntia työnseisauksen aloittamisesta. Lisäksi työnseisaus on toimeenpanijan käytettävissä olevin keinoin järjestettävä siten, että tuotantotoiminnalle ennen työnseisausta ja sen päättymisen jälkeen aiheutuva häiriö jää mahdollisimman vähäiseksi ja lyhytkestoiseksi. Muutoin kuin työnseisauksena toimeenpantava poliittinen työtaistelu saa kestää enintään kaksi viikkoa. Poliittista työtaistelua ei saa toimeenpanna, jos sillä tosiasiallisesti jatketaan aikaisemmin järjestettyä poliittista työtaistelua. Työehtosopimukseen sidotun yhdistyksen on huolehdittava siitä, että sen alaiset yhdistykset, työnantajat ja työntekijät, joita sopimus koskee, välttävät 2—4 momentin vastaisia poliittisia työtaisteluita.

24 tuntia on niin pitkä aika, että työnseisauksesta voi aiheutua työnantajalle suurta vahinkoa. **Rajan pitäisi olla selvästi lyhyempi, korkeintaan muutaman tunnin pituinen. Erityiset lakisääteisiä palveluita hengen, terveyden turvallisuuden varmistamiseksi ja turvaamiseksi liittyvissä tehtävissä aika on perusteettoman pitkä.** Apua tarvitsevat kansalaiset ja oma työnantaja eivät voi vaikuttaa poliittisen työtaistelun tavoitteen toteuttamiseen, minkä vuoksi niihin kohdistuvan työtaistelun kestoa tulisi esitettyä enemmän rajoittaa.

Esityksen mukaan työtaistelutoimenpiteiksi vakiintuneesti katsottuja ovat erilaiset työnseisaukset, kuten työntekijäpuolen lakot ja työnantajapuolen työsulut sekä ylityökiellot, ostoboikotit, työnteon hidastamiset eli jarrutukset, avointa työpaikkaa koskevat hakusaarrot, laivojen käsittelysaarrot, joukkotransporttien peruuttamiset ja työtaistelu-uhkaus. Työntekijöillä on siis mahdollisuus toteuttaa työtaistelu monella eri tavalla, jotka voivat aiheuttaa merkittävää haittaa työnantajalle ja siten myös esimerkiksi henkeä, terveyttä ja turvallisuutta koskevien palveluiden järjestämiselle.

Anne Kiiski

14.3.2024

68/04.01.01/2024

Esityksen mukaan 24 tunnin enimmäiskesto koskisi vain työnseisauksia. **Muut poliittiset työtaistelut saisivat kestää jopa kaksi viikkoa. Tämä ehdotus on huonosti harkittu.** Se avaa mahdollisuuden sellaisiin työtaisteluihin, jotka eivät aivan täytä työnseisauksen kriteereitä, mutta voivat vaikutukseltaan olla niihin rinnastettavia ja aiheuttaa työnantajan toiminnalle huomattavaa vahinkoa. Tällaisia työtaistelutoimenpiteitä voisivat olla esimerkiksi vuoronvaihtokiello, osittainen tai lähes täydellinen työstä kieltäytyminen tai voimakas jarrutus. Näin ollen **poliittisia työtaisteluita koskevan aikarajoituksen pitäisi koskea samalla tavoin kaikkia työtaistelun muotoja.**

Se, että lainsäädäntö mahdollistaisi jopa kahden viikon pituiset työtaistelut johtaa siihen, että lainsäädännölle asetetut tavoitteet eivät täyty. Erityisesti tämä yhdessä sen kanssa, että liitot voivat itsenäisesti järjestää peräkkäin ja päällekkäin samaan asiaan kohdistuvia työtaisteluja, johtaa siihen, että asetetut tavoitteet eivät täyty. Esitys mahdollistaa pitkäkestoiset ja toistuvat työtaistelut, jotka vaarantavat työnantajan palvelutoiminnan ja siten, myös vaarantavat kansalaisten hengen, terveyden ja turvallisuuden. **Poliittisten työtaisteluiden enimmäiskestoja koskevien rajoitusten kiertäminen pilkkomalla työtaistelutoimet näennäisesti eri asioita koskeviin poliittisiin työtaisteluihin tai eri ryhmien toimeenpanemiin samaa asiaa koskeviin työtaisteluihin on estettävä.**

Esityksen perusteluiden mukaan vuoronvaihtokiellolla ei olisi vuorokauden aikana juurikaan vaikutuksia kolmansille osapuolille. Tämä ei pidä paikkansa, vuoronvaihtokiellolla on erittäin paljon vahingollisia vaikutuksia kolmansille osapuolille julkisella sektorilla. Erittäin paljon haittaa voidaan aiheuttaa erityisesti sen vuoksi, että vuoronvaihtokieltokieltona toteutettava työtaistelu voisi kestää jopa kaksi viikkoa.

Lausuntokierroksella olleen esityksen mukainen myötätuntotyötaisteluita koskevissa säännösehdoituksissa ollut edellytys, jonka mukaan **yhteiskunnan toiminnan kannalta välttämättömien palvelujen ja toimintojen jatkuminen on turvattava työtaistelun aikana, tulee kirjata koskemaan myös poliittisia työtaisteluita.** Yhteiskunnan kannalta kriittisiin toimintoihin, kuten esimerkiksi terveydenhuollon yksiköihin, kohdistuva 24 tuntia kestävä poliittinen työtaistelu voi vaarantaa välttämättömien lakisääteisten palvelujen tuottamisen ja uhata kansalaisten henkeä ja terveyttä.

Esitys ei turvaa asetettua tavoitetta eli yhteiskunnan mahdollisimman häiriötöntä toimintaa.

Esityksessä tulisi myös tuoda esiin, että vähimmäispalveluiden turvaamisesta on neuvoteltava ennen poliittista työtaistelua.

Lainkohta sisältää myös valvontavelvollisuuden, mikä on välttämätöntä.

Anne Kiiski

14.3.2024

68/04.01.01/2024

Työehtosopimuslain muuttamisesta, 9 § Hyvityssakko

Työehtosopimukseen osallisen tai muutoin sidotun yhdistyksen ja työnantajan, joka ei täytä sopimuksesta johtuvia, 8, 8 a ja 8 b §:ssä tarkoitettuja velvollisuuksiaan on, jollei työehtosopimuksessa ole toisin määrätty, vahingonkorvauksen asemesta maksettava hyvityssakko. Hyvityssakon määrä on vähintään 10 000 euroa ja enintään 150 000 euroa.

Esityksen mukaan lainvastaisen työtaistelun seuraamuksena tuomittavan hyvityssakon vähimmäismäärä olisi 10.000 euroa ja enimmäismäärä 150.000 euroa.

Laittomista lakoista tuomittuja hyvityssakkoja on korotettava, koska ne eivät ole riittäneet estämään laittomia lakkoja. Oikeuskäytännössä järjestöille asetetut lakkosakot ovat jääneet suuruudeltaan vain muutamiin tuhansiin euroihin.

On erittäin tärkeää, että hyvityssakkojen tason nostaminen heijastuu täysimääräisesti myös oikeuskäytäntöön. Tämä on tuotava esityksen perusteluissa esiin.

Vaikka enimmäismäärää ehdotetaankin nostettavaksi merkittävästi, on tärkeää, että hyvityssakko voidaan nykyiseen tapaan tuomita useamman kerran, jos lainvastainen työtaistelu jatkuu työtuomioistuimen tuomiosta huolimatta. Tämän vuoksi tulee pitää huolta siitä, että lainvastaisia työtaisteluita koskevat oikeudenkäynnit pystytään hoitamaan työtuomioistuimessa erittäin ripeästi.

Työriitojen sovittelusta annetun lain muuttamisesta, 7§ Ilmoitus työn seisauksesta

Työnseisauksia koskevan ennakkoilmoitusvelvollisuuden laajentaminen koskemaan myös myötätuntotyötaisteluita ja poliittisia työtaisteluita on kannatettava ja välttämätön. Työnseisauksen taustalla olevalla syyllä ei saa vaikutusta velvollisuuteen ilmoittaa työnseisauksesta etukäteen.

Esityksen mukaan ennakkoilmoitus olisi velvollisuus tehdä vasta viimeistään seitsemän päivää ennen työnseisauksen alkamista, kun ennakkoilmoitusaika työehtosopimusneuvotteluihin liittyvissä työnseisauksissa on 14 päivää. Perusteluksi lyhyemmälle ennakkoilmoitusajalle todetaan, että myötätuntotyötaisteluihin ja poliittisiin työtaisteluihin ei liity sovittelua, joten sitä varten ei tarvitse varata aikaa

Ilmoittamisajan tulisi olla vähintään kaksi viikkoa, eli saman pituinen kuin muisakin työtaisteluissa. Tämä on perusteltua ottaen huomioon mm. se, että nämä työtaistelut eivät kohdistu työntekijän omaan työehtosopimukseen, vaan niillä annetaan tukea muiden palkansaajajärjestöjen tavoitteille ja poliittisille tavoitteille. Oma työnantaja ei ole mitenkään voinut varautua työtaisteluun, minkä vuoksi ilmoittautumisajan pitäisi olla pidempi.

Anne Kiiski

14.3.2024

68/04.01.01/2024

Työriitojen sovittelusta annetun lain muuttamisesta, 8 a § Myötätuntotyötaistelun rajoitukset

Työtaistelua, jolla tuetaan toista työtaistelua (myötätuntotyötaistelu), ei saa työrauhavelvollisuuden ulkopuolella toimeenpanna, jos tuettavan työtaistelun tavoitteena on muu kuin työehtosopimuksen solmiminen ja työnantajalle tai tämän sopimuskumppanille aiheutetaan suhteettomia vahingollisia seurauksia rajoittamalla työnantajan palvelu- tai tuotantotoimintaa: 1) laajemmin kuin on tarpeen pääriidan piiriin kuuluvaan työnantajaan kohdistuvan vaikutuksen aikaansaamiseksi; tai 2) ilman, että rajoittamisella olisi välitöntä vaikutusta pääriidan piirissä olevan työnantajan toimintaan. Myötätuntotyötaistelusta työrauhavelvollisuuden vallitessa säädetään työehtosopimuslain (436/1946) 8 a §:ssä.

Esitetty rajoitus koskisi vain tilanteita, joissa myötätuntotyötaistelun tavoitteena on muu kuin työehtosopimuksen solmiminen. **Jos tavoitteena olisi työehtosopimuksen solmiminen, lainsäädäntö ei rajoittaisi millään tavoin myötätuntotyötaistelun järjestämistä. Tämä on kohtuutonta ja perusteetonta** sitä työnantajaa kohtaan, johon työtaistelu kohdistetaan. Kohtuutonta se olisi myös muita osapuolia kohtaan. Laissa tulee todeta, että myötätuntotyötaistelut ovat aina laittomia, jos niistä aiheutuu suhteetonta haittaa. Erityisesti, jos niistä aiheutuu suhteetonta haittaa hengelle, terveydelle taikka turvallisuudelle.

Muilta osin kts. kohta Työsopimuslaki, 8 a § Myötätuntotyötaistelun rajoitukset.

Esitys ei turvaa sille asetettuja tavoitteita.

Työriitojen sovittelusta annetun lain muuttamisesta, 8 b § Poliittiseen päätöksentekoon kohdistuva työtaistelu

"Poliittisella työtaistelulla tarkoitetaan työtaistelua, jonka tarkoituksena on vaikuttaa poliittiseen päätöksentekoon. Työnseisauksena toimeenpantava poliittinen työtaistelu ei saa jatkua enää sen jälkeen, kun on kulunut 24 tuntia työnseisauksen aloittamisesta. Lisäksi työnseisaus on toimeenpanijan käytettävissä olevin keinoin järjestettävä siten, että tuotantotoiminnalle ennen työnseisausta ja sen päättymisen jälkeen aiheutuva häiriö jää mahdollisimman vähäiseksi ja lyhytkestoiseksi. Muutoin kuin työnseisauksena toimeenpantava poliittinen työtaistelu saa kestää enintään kaksi viikkoa. Poliittista työtaistelua ei saa toimeenpanna, jos sillä tosiasiallisesti jatketaan aikaisemmin järjestettyä poliittista työtaistelua. Poliittisesta työtaistelusta työrauhavelvollisuuden vallitessa säädetään työehtosopimuslain 8 b §:ssä."

Kts. kohta Työsopimuslaki, 8 b § Poliittisen päätöksentekoon kohdistuva työtaistelu

Anne Kiiski

14.3.2024

68/04.01.01/2024

**Työriitojen sovittelusta annetun lain muuttamisesta, 8 c Työtaisteluoikeus virkasuh-
teessa**

Lainkohta sisältää informatiivisen viittauksen lainsäädäntöön, joka koskee työtaisteluoikeutta. Uudistuskokonaisuus huomioiden tämä on tärkeä tuoda lain perusteluissa esiin.

Lainkohdan perusteluissa on tuotu esiin, että voimassa oleva lainsäädäntö estää poliittiset ja myötätuntotyötaistelut viranhaltioden kohdalta. Tämä on perusteltua ja nykytila tulee säilyttää.

Työriitojen sovittelusta annetun lain muuttamisesta, 18 a § Hyvitys

Kts. kohta Työehtosopimuslaki 9 § Hyvityssakko.

**Työsopimuslain muuttamisesta, 3 luku 6 § Lainvastaiseksi todetun työnseisauksen
jatkaminen**

Työntekijälle tuomittavasta 200 euron hyvityksestä esitetään säädettäväksi työsopimuslaissa. Tämän seurauksena hyvitys tuomittaisiin yleisessä tuomioistuimessa eikä työtuomioistuimessa. Tämä ratkaisu ei ole tyydyttävä työehtosopimuslain mukaisen työrauhavelvollisuuden piiriin kuuluvien osalta, koska lainvastaiseen työtaisteluun osallistuneita työntekijäliittoja ja ammattiosastoja koskevat työrauhajutut käsitellään työtuomioistuimessa.

Ei ole tarkoituksenmukaista, että osa saman työtaistelun seuraamuksista tuomittaisiin työtuomioistuimessa ja osa puolestaan yleisessä tuomioistuimessa. Esityksen muotoilu, jonka nimenomaan työnantajan tulee antaa työntekijälle tieto työtaistelun lainvastaisuudesta, mukaan on huonosti harkittu. Vaikka tieto työtaistelun lainvastaisuudesta onkin hyvityksen tuomitsemisen edellytys, ei ole olennaista, mitä kautta työntekijä on tiedon saanut.

Esityksen perusteluiden mukaan työnantajan olisi informoitava työntekijää tuomiosta ja sen sisällöstä. Työntekijä/viranhaltija tulisi voida tuomita maksamaan hyvitystä, vaikka työnantaja ei olisi häntä informoinut, jos voidaan osoittaa, että työntekijä/viranhaltija on saanut tiedon tuomiosta.

